



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3



2025-YIL APREL. NAVBATDAN TASHQARI SON



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 441 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukxonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaShIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акрамович, Очилов Акрам Одилович	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анопченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVASION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHKKA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayyo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irisbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	
OLIV TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	



TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадирович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH.....	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI.....	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI.....	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich 161	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALONIYATINI VAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar.....	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS....	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	181
Xidayatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI.....	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ.....	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	
O'zbekistonda turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirishda dual ta'limdan foydalanishni boshqarish.....	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	



ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
O‘ZBEKISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI”NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O‘SISH: SABAB–OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO‘LGAN ORTIQCHA TO‘LOVLARINI VOJXONA TO‘LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o‘g‘li	
ORGANIK QISHLOQ XO‘JALIGIDA “IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV” TASHKIL ETISH ORQALI TA‘MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA‘LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG‘IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джураевна	
“YASHIL IQTISODIYOT”NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	
RAQAMLI MARKETINGNING ISTE‘MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA’SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O‘tkir	
HUUDUDNING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO‘RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O‘ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O‘ZGARISHINI YENGISHDAGI O‘RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o‘g‘li, Ulug‘bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	



ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O‘TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O‘G‘IT ME‘YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
“SALOHIYAT” TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOYIY MOHIYATI.....	331
Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o‘g‘li	
O‘QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro‘ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	348
G‘aniyev Shaxzod Shuhrat o‘g‘li, O‘rinov Diyorbek Xolmo‘min o‘g‘li	
QASHQADARYO VILOYATI O‘QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO‘NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O‘ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxonalar moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION	381
Sharopov Temirmalik Rustam o‘g‘li	



“YASHIL” IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
Foreign experiences in attracting investments in service industries	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul o'gli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOIIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«Государственный финансовый контроль: Казначейский контроль в бюджетном процессе и перспективы его развития».....	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN.....	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	



O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KADRLAR MALAKASINI OSHIRISHDA DUAL TA'LIMDAN FOYDALANISHNI BOSHQARISH

Ochilov Akram Odilovich

Qarshi davlat universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası professori, i.f.d.
ORCID: 0009-0004-9254-188

Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi

Qarshi davlat universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası tayanch doktoranti
ORCID: 0009-0008-8305-1546
E-mail: muhayyo.xamidova@bk.com

Annotatsiya: Iqtisodiyotning barcha sohalarida malakali kadrlarning o'rni juda muhim hisoblanadi. Ishlab chiqarish, sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida malakali ishchilar va mutaxassislarga bo'lgan ehtiyoj yuqoriligicha qolmoqda. Ayniqsa, bugungi kunda turizm sohasining deyarli barcha yo'nalishlarida malakali kadrlar ishtirokisiz yuqori samaradorlikka erishish murakkab vazifadir. Shu sababli turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Bu borada yildan-yilga o'z samarasini ko'rsatayotgan xorijiy tajribalarni o'rganish va qo'llash muammoning samarali yechimlaridan biri sanaladi. Ayni paytda ko'plab xorijiy mamlakatlarda malakali kadrlar tayyorlashda dual ta'lim shakli qo'llanilmoqda. Dual ta'lim – ta'limning nazariy qismi oliy ta'lim muassasasida, amaliy qismi esa ish joyida o'tkaziladigan shakl bo'lib, bu tizim institut, korxon va talabalar uchun manfaatlidir. U zamonaviy va malakali mutaxassislar tayyorlashga xizmat qiladi. Ushbu maqolada turizm sohasida dual ta'lim shakli asosida yuqori malakali kadrlar tayyorlashni boshqarish masalasi o'rganiladi.

Kalit so'zlar: turizm sohasi, dual ta'lim shakli, xorijiy tajriba, kadrlar boshqaruvi.

Abstract: Qualified personnel play a crucial role in all sectors of the economy. The demand for skilled workers and specialists in the production, industry, and service sectors remains high. In particular, achieving high efficiency in almost all areas of the tourism sector without qualified personnel is a complex issue. Therefore, improving the qualifications of employees working in the tourism sector remains a relevant and important task. In this context, the application of foreign experience, which continues to yield positive results year after year, is considered an effective solution. Today, many foreign countries are implementing the dual education format in the training of qualified professionals. Dual education implies that the theoretical part is conducted in a higher educational institution, while the practical part takes place in the workplace. This system benefits three parties – the institute, the enterprise, and the student – and contributes to the preparation of modern and highly qualified specialists. This article discusses the management of training highly qualified personnel in the tourism sector based on the dual education format.

Key words: tourism industry, dual education, foreign experience, human resources management.

Аннотация: Квалифицированные кадры играют важную роль во всех секторах экономики. Потребность в квалифицированных рабочих и специалистах в сферах производства, промышленности и услуг остаётся высокой. Особенно в современных условиях достижение высокой эффективности в различных направлениях туристической отрасли без участия квалифицированных кадров представляет собой серьёзную проблему. Поэтому повышение квалификации сотрудников, работающих в сфере туризма, остаётся актуальным вопросом. Одним из эффективных решений этой проблемы может стать использование зарубежного опыта, который год за годом демонстрирует положительные результаты. В настоящее время во многих зарубежных странах используется дуальная форма обучения при подготовке квалифицированных кадров. Дуальное образование предполагает, что теоретическая часть осуществляется в высшем учебном заведении, а практическая – на рабочем месте. Такая система выгодна для трёх сторон: учебного заведения, предприятия и студента, а также способствует подготовке современных квалифицированных специалистов. В статье рассматривается вопрос управления подготовкой высококвалифицированных кадров в туристической сфере на основе дуального обучения.

Ключевые слова: индустрия туризма, дуальное образование, зарубежный опыт, управление человеческими ресурсами.



KIRISH

Mamlakatimizda rivojlantirilayotgan ko'plab sohalar qatori turizm yo'nalishida ham faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, turizm industriyasining barcha bo'g'inlarida faoliyat ko'rsatayotgan yuqori malakali mutaxassislarining bilim va tajribasini yanada boyitish maqsadida davlat va soha vakillari tomonidan olib borilayotgan chora-tadbirlar yildan-yilga o'z samarasini bermoqda.

Ushbu amalga oshirilayotgan ishlar natijasida yoshlar o'rtasida turizm sohasiga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda. Ta'lim muassasalarida ushbu yo'nalishga bo'lgan talab sezilarli darajada oshmoqda, shuningdek, turizmga qiziquvchilar soni hamda ularning ulushi kengaymoqda. Natijada bilimli, iqtidorli, tashabbuskor va halol xizmat qiluvchi yuqori malakali kadrlar soni ham ortib bormoqda.

Davlatimiz tomonidan turizm sohasini rivojlantirish yo'lida olib borilayotgan keng ko'lamlı islohotlar natijasida ushbu yo'nalish tobora taraqqiy etmoqda. Sohani yanada rivojlantirish va davlatimiz rahbari tomonidan belgilangan yuksak maqsadlarga erishishda zamonaviy, yetuk kadrlar hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bois, turizm yo'nalishida kadrlar tayyorlash, ularning malakasini oshirish, shuningdek, xalqaro hamkorlikni kengaytirish borasida qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-son Farmonida "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi hujjatda 2021/2022 o'quv yilidan boshlab amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim dasturlarini joriy etish maqsadida professional ta'lim muassasalarida dual ta'lim tizimini joriy etish belgilab berilgan.¹ Bundan tashqari so'ngi yillarda ta'lim tizimida dual ta'lim shaklini keng targ'ib qilish, jumladan turizm sohasida ham ushbu ta'lim shaklini samarali imkoniyatlaridan foydalanish bo'yicha bir qancha qaror va farmonlar joriy qilinmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekistonning turizm sohasidagi kadrlar masalasi va uni rivojlantirish, hamda sohadagi kadrlar tajribasini oshirishda dual ta'lim imkoniyatlarini aniqlash maqsadida shu paytga qadar bir qancha olim va tadqiqotchilarimiz o'z tadqiqotlarini olib borganlar va o'rganishlari yuzasidan o'z taklif va tavsiyalarini berganlar. Jumladan:

M.Amonboyevning "Turizm industriyasida bo'lajak mutaxassisni tayyorlashning ta'lim modeli" nomli maqolasida turizmga kadrlar tayyorlash tizimi haqida o'z tadqiqotlarini keltirib o'tganlar va unda "Ish beruvchilarning bitiruvchilarga qo'yadigan asosiy talabi – talabalarning universitetda o'qish paytida o'quv va ishlab chiqarish amaliyotini o'tash jarayonida to'plangan tajribasining muhim ahamiyati" – haqida o'z qarashlarini bayon qilganlar;

A.Raxmatov esa o'zining "Turizm sohasida malakali kadrlar qo'nimsizligining holati va mavsumiylik muammosini hal etish yo'llari borasida tavsiyalar" nomli maqolasida "Turizm sohasida malakali kadrlar qo'nimsizligining holati va mavsumiylik muammosini hal etish yo'llari" ni tadqiq etib, o'z tavsiyalarini bergan;

Shuningdek rus olimlaridan biri M.V. Poleyevaning "Turizm industriyasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish bo'yicha zamonaviy muammolar va vazifalar" nomli tadqiqot ishida turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat deb belgilaydi:

- kadrlar tayyorlash tizimining holatini baholash va rivojlanishini prognozlash
- boshqaruv tuzilmasini takomillashtirish
- kadrlar tayyorlash tizimi va ish beruvchilar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashligini ta'kidlagan

Yana bir rus olimi Lavrova T.A. o'zining "Turizm sohasiga kadrlar tayyorlashning zamonaviy yo'nalishlari" nomli tadqiqot ishida turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishga to'stinlik qilayotgan asosiy muammolar qatoriga quyidagilar kiritadi:

- raqamli innovatsiyalarni joriy etishni hisobga olgan holda professional standartlarni takomillashtirish zarurati;
- turizm va mehmondo'stlik sohasi uchun kadrlar tayyorlashning eskirgan o'quv-uslubiy bazasi;
- oliy o'quv yurtlarining moddiy-texnik bazasini modernizatsiya qilish va o'quv va kasbiy laboratoriyalar (ta'lim sayyohlik agentliklari, mehmonxonalar, restoranlar) mavjudligini ta'minlash zarurati;
- mehmonlar va mijozlar bilan muloqot qilish uchun chet tillarini yetarli darajada bilmaslik kabi bir qancha sabablarni o'rgangan.

Undan tashqari dual ta'lim, ya'ni amaliy va nazariy ta'limni birlashtiruvchi tizim Germaniyada juda keng tarqalgan va bu borada ko'plab olimlar o'z fikrlarini bildirishgan;

Alfred D.W. (Alfred M. Schmidt)ning fikricha, dual ta'lim tizimining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati katta bo'lib, ushbu tizim talabalarga ish joylarida tajriba orttirishga, mehnat bozoriga kirish uchun zarur ko'nikmalarni egallashga yordam beradi deb ta'kidlaydi.

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-sonli farmoni. <https://lex.uz/docs/>



Yana bir nemis tadqiqotchisi Ralf E. (Ralf T. Gunter) esa dual ta'limning ta'lim sifatini oshirishga qaratilganligini va bu tizim orqali talabalar nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan birlashtirish imkoniyatiga ega ekanligini ta'kidlaydi.

Nemis olimi Klaus H. (Klaus J. Kohn) dual ta'limni o'qituvchilar va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish nuqtai nazaridan muhim deb hisoblaydi. U o'qituvchilarning ish joylarida faol ishtirok etishi, shuningdek, amaliy tajriba almashish imkoniyatlari orqali ta'limning sifatini oshiradi, – deydi.

Olim Birgit B. (Birgit B. Schneider)ning fikriga ko'ra dual ta'lim tizimining yoshlar uchun iqtisodiy barqarorlik va ish o'rinlariga kirish imkoniyatini ta'minlashda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bu tizim orqali talabalar nafaqat bilim olishadi, balki ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradilar.²

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqola ilmiy-nazariy mulohazalar, tadqiqotchi olimlarning izlanishlari hamda qiyosiy tahlil metodlaridan foydalangan holda tayyorlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Barcha sohalar qatori turizm sohasida ham zamonaviy ilm-fan, ishlab chiqarish, texnika, texnologiya va iqtisodiyotda erishilgan yutuqlarni ta'lim tizimiga tatbiq etish, xususan, oliy ta'lim muassasalarida dual ta'lim sifatini oshirish asosida malakali kadrlar tayyorlashning mukammal tizimini yaratish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida raqobatbardosh, yuqori malakali kadrlar tayyorlashni samarali boshqarish uchun, eng avvalo, yetarli moddiy-texnik baza, kuchli ilmiy salohiyat, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, xorijiy tajribalarning joriy etilishi hamda talabalar uchun tizimli va mazmunli ta'lim muhiti yaratilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi uch yilda mamlakatimizda turizm sohasiga ixtisoslashgan oliy ta'lim muassasalari soni 16 tadan 30 taga, ulardagi talabalar soni esa 4 100 nafardan 11 500 nafargacha oshgan. 2020-yilda oliy ta'lim muassasalarida turizm yo'nalishida faoliyat yuritayotgan professor-o'qituvchilarning ilmiy salohiyati 24,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 37,6 foizga yetdi.

Shunga qaramay, sohada hali ham qator muammolar mavjud. Jumladan:

ta'lim dasturlarida talabalar uchun berilayotgan bilim va ko'nikmalar zamon talablari darajasidan orqada qolmoqda;

sohaning haqiqiy mutaxassisi bo'lgan malakali professor-o'qituvchilar soni yetarli emas;

OTMlarda zamonaviy jihozlar yetishmaydi;

o'quv dasturlari bilan amaliyot bazasi bo'lgan turizm korxonalari o'rtasida integratsiya yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan.

Ushbu muammolar natijasida bitiruvchilarning amaliy malakasi va turizm sohasidagi ish talablari o'rtasida nomutanosibliklar yuzaga kelmoqda. Bunday vaziyatda xorijiy davlatlarning samarali tajribasini o'rganish va milliy tizimga moslashtirib joriy etish eng maqbul yechim sifatida qaralmoqda.

Xususan, Germaniya, Ispaniya, Avstriya va AQSH kabi davlatlarda turizm sohasida zamon talablariga javob beruvchi kadrlar tayyorlashda dual ta'lim tizimi keng qo'llanilmoqda. Turizm yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar bir vaqtning o'zida nazariy bilim bilan birga amaliy ko'nikmalarni ham egallashlari zarur. Bunday yondashuvda ta'limning dual shakli eng maqbul yechim hisoblanadi.

Quyida biz dual ta'lim shaklining turizm sohasini rivojlantirishdagi imkoniyatlarini tahlil qilamiz.

Turizm bo'yicha dual ta'lim kursi nima haqida?

Turizm yo'nalishidagi dual ta'lim kursining asosiy maqsadi – sayohatni samarali tashkil etishni o'rgatishdan iborat. Bunda talabalardan yuqori darajadagi kommunikativ va ijtimoiy ko'nikmalar talab etiladi, chunki ular mijozlarning ehtiyojlarini aniqlash va ularni turistik xizmatlarga aylantirishni o'rganadilar. Dual ta'lim tizimining asosiy o'ziga xos jihati – nazariy fanlar va amaliy mutaxassislik bilimlarining uyg'unligidir. Bu nafaqat turizmga oid bilimlarni, balki biznes asoslarini ham o'zlashtirish imkonini beradi. O'quv jarayonida talabalar chet tillari, geografiya, siyosat, gastronomiya kabi yo'nalishlarda ham chuqur bilim oladilar, bu esa ularga kelajakda turizm sanoati uchun yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish imkonini yaratadi.

Turizm bo'yicha dual ta'lim kursini tugatgandan so'ng nima qilish mumkin?

Turizm sohasida ishga joylashish imkoniyatlari keng va xilma-xildir. Bitiruvchilar o'zlari uchun mos va istiqbolli faoliyat yo'nalishini tanlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ushbu yo'nalishlar qatoriga marketing, mehmonxona sanoati, mehmonxona boshqaruvi, sport turizmi, sog'lomlashtirish va davolovchi turizm hamda

² Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) <https://www.unwto.org/>



tadbirlarni boshqarish kiradi. Shuningdek, sayyohlik agentliklari, mehmonxonalar yoki ularga yaqin sohalarda faoliyat yurituvchi kompaniyalarda ish topish mumkin.

Turizm bo'yicha dual ta'lim kursi qanday malaka beradi?

Turizm sohasidagi dual ta'lim kursi bitiruvchilarga o'zlarining birinchi professional malakasini olish imkoniyatini taqdim etadi. Ushbu integratsiyalashgan o'quv dasturi orqali talabalar turizm xodimi yoki unga tenglashtirilgan boshqa kasbiy malakaga ega bo'ladilar.

Nima uchun turizm bo'yicha dual ta'lim kursini tanlash muhim?

Turizm sanoatida ish o'rinlarining kengligi sababli sohada ko'plab faoliyat yo'nalishlari mavjud. Shu bilan birga, bu sohaning ommabopligi sababli raqobat ham yuqori. Dual ta'lim kursi esa bitiruvchilarga nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy tajriba ham beradi, bu esa ularga mehnat bozorida boshqa abituriyentlarga nisbatan sezilarli ustunliklar yaratadi. Ushbu ta'lim shakli, shuningdek, ixtisoslashuv va oliy ta'limni davom ettirish uchun ham keng imkoniyatlar beradi. Xalqaro yo'nalishdagi universitetlar yoki kasb-hunar akademiyalari orqali talabalar o'qish davomida chet elda semestr yakunlash imkoniyatiga ham ega bo'ladilar.³

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, turizm sohasida kadrlar tayyorlashda dual ta'lim tizimining o'rni juda muhim. Bugungi kunda O'zbekiston turizmini rivojlantirish hamda sohada faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirishda ushbu ilg'or tajribani joriy etish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

Joriy yilning iyun oyida, davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev boshchiligida o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida professional ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish hamda Germaniya tajribasi asosida dual ta'limni samarali joriy etish bo'yicha qator muhim vazifalar belgilab berildi.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-iyuldagi qaroriga muvofiq, mamlakatimizda turizm sohasida xalqaro standartlarga mos uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, mehnat bozorining zamonaviy talablariga javob beradigan yuqori malakali va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish, fan-ta'lim-ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash, hamda xizmatlar sifatini jahon talablari darajasiga olib chiqish maqsadida qator yangi tartiblar belgilandi.

Ushbu qarorga ko'ra, 2024/2025 o'quv yilidan boshlab, davlat oliy ta'lim muassasalarida turizm va mehmonxona xo'jaligi yo'nalishlarida kadrlar tayyorlash tizimi uch yillik oliy ta'lim dasturlari asosida tashkil etiladi. Bu esa mazkur sohada ta'limning yanada amaliy, intensiv va mehnat bozoriga yo'naltirilgan shaklini joriy qilish imkonini beradi.⁴

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi 14-sonli "Oliy ta'lim tizimida dual ta'lim tizimini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga muvofiq, 2025/2026 o'quv yilidan boshlab oliy ta'lim tizimida bosqichma-bosqich dual ta'lim asosida o'qitishni yo'lga qo'yish, jumladan, "Kasb egasi" dual ta'lim tizimini joriy etish belgilab qo'yildi.

Mazkur qarorda dual ta'limning asosiy maqsad va vazifalari aniq belgilab berilgan.

Dual ta'limning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlash;

ta'lim olayotgan yo'nalish (mutaxassislik) bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirish;

talabalarning, korxonaning tashkiliy-huquqiy shaklidan qat'i nazar, ishlab chiqarish yoki boshqaruv faoliyatiga oid tajribani o'rganishlarini tashkil etish;

talabalarning kasbiy va ijodiy qiziqishlarini rivojlantirish;

bitiruvchilarning zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan ishlashi uchun zarur amaliy ko'nikma va malakalarni egallashlarini ta'minlash;

oliy ta'lim tashkiloti va korxonada o'qitish hamkorligini tashkil etish, o'quv jarayoniga yangi o'qitish texnologiyalarini joriy etish orqali talabalarning raqobatbardoshligini oshirish.

Dual ta'limning asosiy vazifalari esa quyidagilardan iborat:

mehnat bozori ehtiyojlariga, iqtisodiyot tarmoqlari va ularning rivojlanish istiqbollariiga mos ravishda mutaxassislar tayyorlash;

ijtimoiy sheriklik tizimini takomillashtirish;

oliy ta'lim muassasasining ta'lim dasturlari mazmuni va tuzilmasining moslashuvchanligini ta'minlash;

ishlab chiqarish sharoitida kasbiy tajriba olish uchun talabalarga yetarli imkoniyatlar yaratish;

talabalarga o'qish bilan bir vaqtda ishlash imkoniyatini yaratish.⁵

Ushbu qilinayotgan ishlarning barchasi turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirish, jahon talablariga javob beradigan mutaxassislarni tarbiyalashdan iborat.

3 <https://www.iu-dualesstudium.de/lp/bachelor-tourismusmanagement/>

4 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-iyuldagi "Turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-269-sonli qarori. <https://lex.uz/docs/>

5 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16.01.2025 yildagi "Oliy ta'lim tizimida dual ta'lim tizimini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risidagi" 14-sonli qarori. <https://lex.uz/docs/>



XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi ma'lumotlar tahlili asosida xulosa qilib aytish mumkinki, turizm sohasi hozirgi kunda eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlardan biridir. Shubhasiz, bu sohaga oid taraqqiyotda kadrlar masalasi birinchi darajadagi ahamiyatga egadir. Xususan, turizm sohasi O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanish va madaniy almashinuvni ta'minlashda ulkan salohiyatga ega.

So'nggi yillarda davlatimiz rahbari tomonidan turizmni rivojlantirish maqsadida qabul qilinayotgan qarorlar, ayniqsa kadrlar tayyorlash va sohani takomillashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan strategiyalar, sohaga katta turtki bermoqda. Shu bilan birga, turizm rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribalarini o'rganish, kadrlar bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish yo'lida amaliy qadamlar tashlanmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, kadrlar malakasini oshirishda dual ta'lim dasturlaridan foydalanish orqali O'zbekiston turizm bozoriga zamonaviy, raqobatbardosh mutaxassislarni yetishtirish mumkin bo'ladi. Dual ta'lim yondashuvi qisqa muddat ichida quyidagi ijobiy natijalarni ta'minlashi mumkin:

- mehnat bozorining ehtiyojlariga mos ravishda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyati;
- yuqori malakali pedagoglar tomonidan ta'lim berilishini ta'minlash;
- mutaxassislarni maqsadli ravishda o'z kasbiy yo'nalishlarida ishga tayyorlashga hissa qo'shish;
- o'qituvchilarni tayyorlashda ta'limda talab va taklif o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash;
- talabalar uchun real amaliy faoliyatni o'zida aks ettiruvchi yangi imkoniyatlar yaratish;
- ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish;
- ilg'or pedagogik yondashuvlarni taqdim etish imkoniyati;
- nazariy bilimlarni amaliy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtirish imkoniyatini yaratish.

Ushbu imkoniyatlar orqali O'zbekistonda turizm sohasi uchun yuqori malakali, amaliyotga tayyor va global mehnat bozori talablariga javob bera oladigan kadrlarni tayyorlash mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-iyuldagi "Turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-269-sonli qarori. <https://lex.uz/docs/>
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-sonli farmoni. <https://lex.uz/docs/>
- O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi "Oliy ta'lim tizimida dual ta'lim tizimini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 14-sonli qarori. <https://lex.uz/docs/>
- Amonboev, M. (2020). Obrazovatel'naya model' podgotovki budushchego spetsialista industrii turizma. Arxiv nauchnykh issledovaniy, 1(26). <https://tsue.scienceweb.uz/index.php/archive/article/view/2472>
- Itolmasovich, R. A. (2024). Turizm sohasida malakali kadrlar qo'nimsizligining holati va mavsumiylik muammosini hal etish yo'llari borasida tavsiyalar. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(03), 447–452.
- Полевая, М. В. (2009). Современные проблемы и задачи по совершенствованию системы подготовки кадров индустрии туризма. Транспортное дело России, (10), 101–103.
- Лаврова, Т. А., & Сирота, Н. П. (2023). Современные направления подготовки кадров в сфере туризма. Известия Санкт-Петербургского государственного экономического университета, (6-1 (144)), 138–143.
- O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi huzuridagi Turizm qo'mitasi. <https://uzbektourism.uz>
- Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO). <https://www.unwto.org>
- IU International University of Applied Sciences. Bachelor Tourismusmanagement. <https://www.iu-dualesstudium.de/lp/bachelor-tourismusmanagement/>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>